

Sygn. akt III Ca 354/14

POSTANOWIENIE

Dnia 28 sierpnia 2014r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia SO Zofia Klisiewicz (sprawozdawca)

Sędzia SO Tomasz Białka

Sędzia SR del. Rafał Obrzud

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Burnagiel

po rozpoznaniu w dniu 28 sierpnia 2014r.

na rozprawie

sprawy z wniosku S. K.

przy uczestnictwie J. K. (1), A. M. i B. B.

o stwierdzenie nabycia spadku po J. K. (2)

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Limanowej

z dnia 24 marca 2014r., sygn. akt I Ns 553/13

postanawia:

oddalić apelację.

Sygn. akt III Ca 3 54/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24.03.2014r. (sygn. akt I Ns 553/13) Sąd Rejonowy w Limanowej stwierdził, że spadek po J. K. (2) synu W. i M. zmarłym dnia 3.03.2013r. w N., na podstawie ustawy nabyło rodzeństwo: S. K., A. M. i J. K. (1) – po 1/3 części każdy z nich (pkt I) oraz orzekł, że każda ze stron ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie (pkt II).

Sąd Rejonowy ustalił, że J. K. (2) zmarł w dniu 3.03.2013r. jako bezdzietny kawaler, jego rodzice zmarli przed nim. Rodzeństwem spadkodawcy są J. K. (1), A. M. i S. K., zaś pozostała dwójka zmarła w wieku dziecięcym. Spadkodawca w dniu 16.04.1998r. sporządził trzystronicowy dokument nazwany testamentem, a w późniejszym okresie testament ten przekreślił. Ponadto oryginał tego dokumentu został częściowo uszkodzony – oderwany został jego fragment, co sprawia iż nie jest możliwe ustalenie treści, która znajdowała się w oderwanej części. Dokument ten został znaleziony po śmierci J. K. (2). Z akt sprawy toczącej się przez Sądem Okręgowym w Nowym Sączu pod sygn. I Ns 41/00 w przedmiocie ubezwłasnowolnienia J. K. (2) wynika, iż na pierwsze leczenie psychiatryczne spadkodawca został

skierowany w 1999r. Jedyną osobą z rodziny pozostającą w stałym kontakcie z J. K. (2) w czasie gdy mieszkał w domach pomocy społecznej w Z. i K., był jego brat S. K..

Na tle tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Rejonowy uznał, iż nie zachodzą przesłanki do stwierdzenia nabycia spadku po J. K. (2) z mocy testamentu sporządzonego w dniu 16.04.1998r., bowiem nie ma możliwości rekonstrukcji jego treści w całości (oderwanego fragmentu), ponadto został on wyraźnie i w całości przekreślony przez spadkodawcę, co jest wyrazem woli jego odwołania. Wobec braku dowodów wskazujących kiedy spadkodawca dokonał jego odwołania Sąd przyjął, iż czynności tej dokonał jeszcze przez ubezwłasnowolnieniem. Powołał się Sąd na treść art. 932 § 4 k.c.

Powyższe postanowienie zaskarżył wnioskodawca S. K. apelacją, w której zarzucił, iż rozstrzygnięcie jest dla niego krzywdzące, gdyż tylko on opiekował się chorym umysłowo bratem i przez 13 lat utrzymywał jego majątek w postaci mieszkania, jak również wyłożył środki na jego wykupienie. Apelujący podnosił, że spadkodawca zapewnił go, iż po jego śmierci mieszkanie przypadnie jemu oraz, że nie jest pewne, kto dokonał przekreślenia testamentu – ostatniej woli spadkodawcy.

Wskazując na powyższe, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez przypisanie mu własności mieszkania po spadkodawcy na wyłączną własność.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem podniesione w niej zarzuty okazały się niezasadne.

Na wstępie należy podkreślić, iż nie zaszyły w sprawie uchybienia skutkujące nieważnością postępowania, które sąd odwoławczy jest zobowiązany wziąć pod uwagę z urzędu – art. 378 § 1 k.p.c.

Sąd Rejonowy w wyniku należycie przeprowadzonego postępowania dowodowego poczynił ustalenia faktyczne, które Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne. Podziela także Sąd Okręgowy ocenę prawną dokonaną przez Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie za wyjątkiem przypisania J. K. (1), że sugerował, iż przekreślenia testamentu mógł dokonać nie testator ale S. K. i że wnioskodawcy mogło zależeć na uznaniu, że testament jest nieważny. Tymczasem z treści protokołu rozprawy z dnia 24.03.2014r. (k.41/2), wynika, że uczestnik J. K. (1) złożył następującą treść zapewnienia „Ja dowiedziałem się o tym, że brat sporządził testament dopiero wtedy, kiedy otrzymałem dokumenty z Sądu. Ja nie wiem kto mógł pokreślić ten testament. Ja mogę tylko przypuszczać, że ten testament pokreślił brat J.. Mógł to zrobić dlatego, że chciał go unieważnić.” Taka treść zapewnienia w żaden sposób nie sugeruje, że uczestnik kierował na wnioskodawcę podejrzenie przekreślenia testamentu. Nie miało to jednak wpływu na treść rozstrzygnięcia.

Testament to rozrządzenie spadkodawcy dotyczące majątku na wypadek jego śmierci (art. 941 k.c.). Kodeks cywilny rozróżnia dwa rodzaje testamentów: zwykłe, do których zalicza holograficzny (własnoręczny), notarialny, alograficzny oraz szczególne, których możliwość sporządzenia jest uwarunkowana szczególnymi - wymienionymi w przepisach - okolicznościami.

Sporządzenie testamentu nie jest czynnością nieodwoalną i ostateczną, zgodnie bowiem z treścią art. 943 k.c. spadkodawca może w każdej chwili odwołać zarówno cały testament, jak i jego poszczególne postanowienia, a w tym zakresie testator ma – podobnie jak przy sporządzaniu testamentu - pełną i niczym nieskrępowaną wolę. Szczegółowo o tej materii stanowi art. 946 k.c., w myśl którego odwołanie testamentu może nastąpić bądź w ten sposób, że spadkodawca sporządzi nowy testament, bądź też w ten sposób, że w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność, bądź wreszcie w ten sposób, że dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień. Powyższe prowadzi do wniosku, że ustawodawstwo polskie nie przewiduje odrębnego oświadczenia składanego w innej formie niż testament, wywołującego skutek w postaci odwołania testamentu. Jednakże do skutecznego odwołania testamentu konieczne jest złożenie oświadczenia woli w sposób wyraźny, na przykład poprzez sporządzenie nowego testamentu, w którym zostanie odwołany testament

wcześniej sporządzony, lub w sposób dorozumiany na przykład przez zniszczenie dokumentu, przekreślenie go. Oświadczenie takie może przy tym złożyć osoba mająca zdolność testowania w świetle treści art. 944 k.c.

W niniejszej sprawie bezspornym było sporządzenie przez J. K. (2) w dniu 16.04.1998r. testamentu własnoręcznego – otwartego i ogłoszonego przez Sąd Rejonowy w Limanowej w dniu 9.12.2013r. Został on bowiem spisany w całości pismem własnoręcznym przez spadkodawcę (własnoręczność potwierdziła uczestniczka A. M. k.41), opatrzony datą i podpisem, czym spełnia wymogi, jakie dla ważności testamentu holograficznego (własnoręcznego) przewiduje przepis art. 949 § 1 k.c. Jego autentyczności, w tym daty sporządzenia, nie kwestionował żaden z uczestników postępowania. Jednakże przedmiotowy dokument został w całości (wszystkie trzy stronice łącznie z datą i podpisem) przekreślony pismem ręcznym. Ponieważ w sprawie nie zostało wykazane, ażeby przekreślenia tego dokonał ktokolwiek inny poza spadkodawcą, dokument był od dnia sporządzenia do dnia odnalezienia przechowywany przez spadkodawcę (został znaleziony po jego śmierci pod materacem łóżka w Domu Opieki Społecznej w K.), a o jego istnieniu nie wiedział żaden z uczestników postępowania, to uznać należy, iż stosownego przekreślenia dokonał sam J. K. (2). W ocenie Sądu Okręgowego przekreślenie to miało wyrażać jego wolę odwołania zapisów testamentu, przekreślenia są bowiem dokonane w sposób wyraźny na oryginale pisma na wszystkich trzech stronach tak, że przekreślenie obejmuje całość zapisów, łącznie z datą i podpisem. Doświadczenie życiowe wskazuje, iż przekreślenie jakiegoś dokumentu wyraża wolę niezgadzania się z jego treścią, jest obrazową manifestacją braku akceptacji przekreślanych zapisów. W ocenie Sądu Okręgowego spadkodawca zatem poprzez przekreślenie sporządzonego przez siebie testamentu w całości, wyraził wolę odwołania jego zapisów. Gdyby bowiem jego intencją było pozostawienie w mocy dokonanego rozrządzenia na wypadek śmierci, nie podejmowałby w stosunku do niego czynności polegających na opisanym wyżej przekreśleniu jego treści. W sprawie nie zostało także wykazane (zgodnie z regułą dowodzenia wyrażoną w art. 6 k.c.), ażeby przedmiotowa ingerencja w dokument zawierający ostatnią wolę spadkodawcy była dokonana przez niego w czasie, gdy nie miał już zdolności do czynności prawnych, bądź by dokonywał tej czynności w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji.

W tej sytuacji słusznie Sąd Rejonowy uznał, iż pomimo sporządzenia przez J. K. (2) własnoręcznego testamentu, został on następnie odwołany przez spadkodawcę, zatem nie wywołuje żadnych skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z faktem jego sporządzenia. Jeżeli zatem zgodnie z treścią art. 926 § 1 k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu, a dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje m.in. w przypadku braku powołania spadkobiercy (art. 926 § 2 k.c.), to w przypadku odwołania przez spadkodawcę jedyne sporządzonego przez siebie testamentu, dziedziczenie po nim będzie odbywać się na podstawie przepisów ustawy.

J. K. (2) był bezdzietnym kawalerem, wyłączone jest zatem stwierdzenie nabycia spadku na podstawie art. 931 k.c. (tzw. pierwsza grupa spadkobierców ustawowych tj. małżonek spadkodawcy i jego dzieci). Do drugiej grupy spadkobierców ustawowych zalicza się małżonka i rodziców spadkodawcy, lecz jeśli ostatni z wymienionych nie był żonaty i nie posiadał dzieci, to zgodnie z treścią art. 932 § 3 k.c. cały spadek przypada jego rodzicom w częściach równych. Rodzice J. K. (2) nie dożyli otwarcia spadku, dlatego też dziedziczy po nim rodzeństwo w częściach równych (art. 932 § 4 k.c.), tj. wnioskodawca S. K. oraz uczestnicy J. K. (1) oraz A. M. - każde z nich po 1/3 części.

Podnoszone w apelacji przez wnioskodawcę okoliczności dotyczące finansowania remontu i utrzymywania mieszkania należącego do spadkodawcy nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, bowiem wszelkie nakłady poczynione przez spadkobierców na przedmioty wchodzące w skład masy spadkowej, jak i pożytki, jakie dzięki nim osiągnęły mogą być rozliczane tylko i wyłącznie w postępowaniu o dział spadku.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.